

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Bakalářská práce

2022

Barbora Zemanová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Teologické nauky

Barbora Zemanová

*Svoboda vyznání v České republice v době pandemie
Covid-19*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

2022

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Brně dne 3. 11. 2022

Barbora Zemanová

Poděkování:

Děkuji tímto ThLic. Mgr. Monice Menke, Th.D. za odborné vedení mé práce a cenné rady a podněty při jejím zpracování. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu během celého studia.

OBSAH

Obsah.....	5
Úvod.....	6
1 Svoboda vyznání	7
1.1 Právní zakotvení svobody vyznání	7
1.2 Obsah svobody vyznání.....	9
1.2.1 Forum internum.....	10
1.2.2 Forum externum	11
1.3 Možnosti omezení svobody vyznání	12
1.3.1 Test proporcionality	12
2 Omezení svobody vyznání v ČR v době pandemie Covid-19	13
2.1 Právní podklad omezování svobody vyznání	13
2.1.1 Zákon o ochraně veřejného zdraví	13
2.1.2 Krizový zákon	14
2.1.3 Pandemický zákon.....	14
2.2 Vývoj omezení od března 2020 do dubna 2022	16
2.2.1 Omezení počtu účastníků na bohoslužbách	16
2.2.2 Jiná než početní omezení bohoslužeb	20
2.2.3 Omezení přístupu k duchovní péči ve zdravotnických zařízeních, zařízeních sociálních služeb a věznicích	21
3 Ústavnost a zákonnost opatření	24
3.1 Judikatura	24
3.1.1 Pl. ÚS 99/20	24
3.1.2 Pl. ÚS 102/20	25
3.1.3 6 Ao 11/2021	25
3.1.4 8 Ao 3/2021	26
3.1.5 Shrnutí	27
3.2 Zhodnocení ústavnosti a zákonnosti opatření	27
3.2.1 Nedostatek zákonného zmocnění	28
3.2.2 Proporcionalita opatření	30
Závěr.....	34
Seznam pramenů a literatury	36
Seznam pramenů	36
Seznam literatury.....	41
Seznam zkratk	43

ÚVOD

Na začátku roku 2020 zasáhla ČR podobně jako jiné státy pandemie Covid-19. V souvislosti s ní došlo k omezení základních práv a svobod v intenzitě, kterou si do té doby mnozí nedokázali v podmínkách demokratického právního státu představit. V současné době již více než půl roku nejsou žádná zásadní covidová opatření účinná, a proto je vhodná chvíle ohlédnout se za touto dobou.

Paleta práv, která byla v době pandemie omezována, je velmi široká. V této práci bych se chtěla zaměřit na omezování svobody vyznání, které pocítil takřka každý člověk hlásící se k nějaké církvi či náboženské společnosti. Po obecném vymezení svobody vyznání zanalyzuji zákonný podklad přijatých omezení, jejich způsoby a intenzitu v průběhu času. Následně rozeberu, zda tato omezení byla v souladu se zákony a ústavním pořádkem ČR, k čemuž použiji judikaturu Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Protože však z justice k tomuto tématu nevzešlo dostatečné množství meritorních rozhodnutí, pokusím se následně o vlastní hodnocení, kdy opatření podrobím testu proporcionality.

Ráda bych upozornila, že otázky očkování proti Covid-19 se v této práci nebudu věnovat. Byť má tato problematika ke svobodě vyznání úzký vztah, má blíže spíše ke svobodě svědomí, případně jiným základním právům. Nadto se jedná o velmi komplexní problematiku, jejíž rozbor by byl nad možností rozsahu této práce.

1 SVOBODA VYZNÁNÍ

1.1 Právní zakotvení svobody vyznání

Náboženství hraje ve společnosti důležitou roli již od jejího počátku. Ve starověkých kulturách představovalo jednotící prvek a způsob odlišení od ostatních národů. Za první uzákonění náboženské svobody můžeme považovat Edikt milánský (313), ve kterém byla křesťanům i všem ostatním dána možnost svobodně zvolit své náboženství. Se vzestupem křesťanství však v Evropě časem došlo k vytlačení ostatních náboženství a omezení svobody vyznání,¹ jejíž novodobé počátky můžeme spatřovat v poreformační době, kdy byl zaveden teritoriální princip konfese, kdy pán vybíral vyznání pro své poddané. Možnost individuální volby náboženství se objevila až v době osvícenství.² Zakotvení svobody vyznání v ústavách dnešních moderních států má své základy v Deklaraci práv člověka a občana (1789), která stanovila, že „*nikdo nesmí být stíhán pro své názory, i náboženské, jestliže jejich projev neporušuje veřejný pořádek stanovený zákonem*“.³

Zásadním krokem, který vedl k mezinárodní ochraně lidských práv, náboženskou svobodu nevyjímaje, bylo přijetí Všeobecné deklarace lidských práv Valným shromážděním OSN dne 10. 12. 1948. Ačkoliv tento dokument není mezinárodní smlouvou, a není proto právně závazný, je dodnes respektován jako základní východisko moderního pojetí lidských práv. Všeobecná deklarace lidských práv v čl. 18 stanoví, že „*každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevovat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů*“. Z tohoto znění vychází mnoho ústav dnešních států. OSN navázala na Všeobecnou deklaraci lidských práv vytvořením Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech v roce 1966, které již mají povahu mezinárodní smlouvy. První z těchto paktů opakuje ustanovení Všeobecné deklarace lidských práv a rozšiřuje ji o výslovný zákaz donucování k přijetí víry či náboženství,

¹ MOROZOVÁ, H. Svoboda vyznání a její limity. *Právní prostor* [online]. 2017. [cit. 27. 8. 2022]. [Svoboda vyznání a její limity | Právní prostor \(pravni prostor.cz\)](#)

² BOBEK, M. Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP). In: KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech* [Systém Beck-online]. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 965. [cit. 3. 9. 2022]. [Kapitola XIX: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání \(čl. 9 EÚLP\). Evropská úmluva o lidských právech - Beck-online](#)

³ HRDINA, I. A. *Texty ke studiu konfesního práva I. Evropa a USA*. Praha: Karolinum, 2006, s. 138.

právo rodičů a poručníků zajistit náboženskou a mravní výchovu svých dětí. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech dále zužuje právo státu omezit projevy víry, a to tím způsobem, že takovéto omezení musí být realizováno na základě zákona a v rozsahu nutném k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, morálky nebo základních práv a svobod jiných.⁴ Právo rodičů zajišťovat náboženskou a mravní výchovu svých dětí zakotvuje o Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.⁵

K lepší vymahatelnosti závazků obsažených v dokumentech OSN na území států Rady Evropy vedlo přijetí Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jako „Úmluva“), na jejíž dodržování smluvními státy dohlíží Evropský soud pro lidská práva (dále jako „ESLP“). Úmluva v čl. 9 opakuje znění Všeobecné deklarace lidských práv a pravomoc omezit svobodu projevu náboženského vyznání svěřuje zákonu, přičemž musejí být pro takovéto omezení splněny předpokládané důvody (musí jít o nezbytná opatření v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví, morálky nebo ochrany práv a svobod jiných).⁶

Výše zmíněné mezinárodní smlouvy jsou závazné i pro ČR. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech se stal pro Československou socialistickou republiku závazný v roce 1976.⁷ K Úmluvě přistoupila Česká a Slovenská Federativní Republika roku 1992.⁸ Na národní úrovni je svoboda vyznání chráněna ústavním pořádkem, a to konkrétně čl. 15 a 16 Listiny základních práv a svobod (dále jako „Listina“). Národní právo zaručuje svobodu vyznání širěji než mezinárodní instrumenty. Složkou, kterou v mezinárodních dokumentech nenajdeme, je ústavní ochrana autonomie církví a náboženských společností, zejména v oblasti ustavování jejich orgánů, duchovních a zřizování řeholních a jiných institucí nezávislých na státní moci.⁹ Církevní autonomii podrobněji upravuje zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Listina také předpokládá výuku náboženství na státních školách, jejíž bližší podmínky stanoví zákon.¹⁰

⁴ Čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech publikovaného pod č. 120/1976 Sb.

⁵ Čl. 13 odst. 3 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech publikovaného pod č. 120/1976 Sb.

⁶ Čl. 9 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod publikované pod č. 209/1992 Sb.

⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁸ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

⁹ Čl. 16 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Čl. 16 odst. 3 ibidem.

Výkon těchto ústavně garantovaných práv může být omezen za podmínek shodných s mezinárodní úpravou, tedy pouze na základě zákona a v rozsahu v demokratické společnosti nezbytném pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práva svobod druhých.¹¹

1.2 Obsah svobody vyznání

Jak jsem popsala výše, relevantní právní instrumenty zaručují svobodu náboženského vyznání v základu shodnými ustanoveními. Co do obsahu můžeme svobodu vyznání rozdělit na oblast vnitřního přesvědčení osoby (tzv. „forum internum“) a jeho vnějších projevů (tzv. „forum externum“). Odlišení těchto dvou složek svobody vyznání má praktický dopad zejména na možnost jejího omezení, kdy forum internum je poskytována vyšší míra ochrany, protože svědomí, tedy vnitřní oblast, nikoli pouhé jednání navenek, je to, co odlišuje morální hodnocení jednání.

V souvislosti se svobodou vyznání pracujeme s pojmy náboženství, víra a přesvědčení. Víru můžeme chápat jako individuální akceptaci určitého přesvědčení, zatímco náboženství je komplexní systém zahrnující mimo jiné soubor náboženských pravd a pravidel chování. Pojmy související se svobodou vyznání je nezbytné vykládat extenzivně v tom smyslu, aby ustanovení chránilo spíše větší než menší skupinu osob. Z tohoto důvodu jsou kromě tradičních světových náboženství (např. křesťanství, islám, hinduismus) chráněny také nové náboženské organizace (např. Svědkové Jehovovi) či osobní přesvědčení.¹² Aby bylo hodno ochrany osobní přesvědčení jedince, musí se jednat o přesvědčení dlouhodobé a v demokratické společnosti akceptovatelné.¹³ Pod takovéto pojetí přesvědčení můžeme zahrnout i různé světonázory, pokud představují souvislý a koherentní pohled na základní otázky života či fungování společnosti (dle judikatury ESLP se jedná např. o pacifismus, ateismus, komunismus či veganství).¹⁴

Nositeli svobody vyznání jsou všechny fyzické osoby, nehledě na jejich věk, rasový původ, mentální zralost apod. U nezletilých osob je však nutné poměřovat jejich právo na svobodu vyznání s právem jejich rodičů na zajišťování výchovy a vzdělávání dítěte ve shodě s jejich

¹¹ Čl. 16 odst. 4 ibidem.

¹² JÄGER, P. Čl. 15 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání. In: WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [Systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 374. [cit. 12. 9. 2022]. [2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

¹³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Campbell a Cosans proti Spojenému království ze dne 25. 2. 1982, č. 7511/76 a 7743/76.

¹⁴ BOBEK. *Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP)*, s. 972.

vlastním náboženským a filosofickým přesvědčením.¹⁵ Právnícké osoby nositeli svobody vyznání ve smyslu *fora interna* být nemohou, protože ta ze své podstaty náleží pouze samostatně myslícím bytostem.¹⁶ Je však možné, aby se právnícká osoba dovolávala ochrany *fora externa*. Toto právo nepřísluší všem právníckým osobám, ale pouze takovým, jejichž hlavním předmětem činnosti je provádění náboženských úkonů. Typicky se tedy jedná o církve a náboženské společnosti.¹⁷

1.2.1 Forum internum

Forum internum zahrnuje veškeré náboženské a světonázorové představy jednotlivce, identifikaci s určitým hodnotovým systémem či příslušnost ke konkrétní církvi či náboženské společnosti.¹⁸ Forum internum jako svoboda každého vyznávat určité náboženství a víru, do níž třetí osoby a zejména stát nesmí zasahovat, je základem svobody vyznání. Toto pojetí svobody představuje tzv. *status negativus*, tedy vymezení prostoru jedince, do něhož demokratický právní stát nemůže vstupovat.¹⁹ Ve vztahu ke státu však nepředstavuje svoboda vyznání pouze povinnost do náboženského přesvědčení jedince nezasahovat, ale stát má také pozitivní povinnost vyvíjet aktivitu k tomu, aby jedincům byly pro výkon této svobody zajištěny adekvátní podmínky. Stát je dále povinen být nezávislým ochráncem svobody vyznání v horizontálních vztazích.²⁰

Neplatí, že by z důvodu interní povahy této složky svobody vyznání bylo nemožné do ní zasáhnout. K porušení tohoto práva může dojít prostřednictvím nátlaku, který zbavuje jedince svobodné volby (např. hrozba fyzickým či psychickým násilím, zneužití tísně, soustavná indoktrinace apod.).²¹ Jakékoliv zásahy do *fora interna* jsou z důvodu jeho absolutní povahy zakázány a neexistují ospravedlnitelné důvody pro jeho omezení.²² Jediné v úvahu připadající omezení je proto omezení definiční, tedy určení, co ještě lze považovat za chráněné přesvědčení či náboženské vyznání.²³

¹⁵ BOBEK. *Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP)*, s. 966.

¹⁶ JÄGER. *Čl. 15 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání*, s. 375.

¹⁷ BOBEK. *Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP)*, s. 966.

¹⁸ JÄGER. *Čl. 15 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání*, s. 378.

¹⁹ *Ibidem*, s. 372.

²⁰ *Ibidem*, s. 372.

²¹ *Ibidem*, s. 378.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 18/98.

²³ BOBEK. *Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP)*, s. 972.

1.2.2 Forum externum

Chápaní svobody vyznání pouze ve smyslu fora interna by bylo nepostačující, neboť se svobodou vyznání je existenciálně spjato právo projevovat své náboženské vyznání navenek.²⁴ Tyto projevy nemusí být pouze jednotlivými úkony, ale může jít i o dlouhodobé komplexní činnosti (např. působení charitativní či zdravotnické nebo výkon duchovního povolání).²⁵

Zároveň platí, že projevy náboženského vyznání nejsou pouze osobní akty jednotlivců, jako např. osobní modlitba, půsty apod., ale mají často kolektivní povahu. Velké množství náboženských úkonů je ze své podstaty skupinovou záležitostí, což odůvodňuje důležitost kolektivního aspektu svobody vyznání a právo církví a náboženských společností, jakož i jiných právnických osob s náboženským předmětem činnosti, domáhat se jeho ochrany.²⁶

Svoboda vyznání má sdružovací a shromažďovací aspekt. Sdružovací aspekt svobody vyznání spočívá v možnosti věřících organizovat se v církvích a náboženských společnostech či jiných právnických osobách za účelem systematického projevování své víry. Tyto organizace jsou autonomní a stát nesmí zasahovat do jejich vnitřních záležitostí.

Kolektivní složka svobody vyznání má velmi blízko k právu shromažďovacímu dle čl. 19 Listiny. Za náboženské shromáždění můžeme v širším slova smyslu označit přítomnost více osob na jednom místě za primárně náboženským účelem, ať již v soukromí či na veřejnosti, v budovách či ve venkovních prostorech. Jedná se typicky o bohoslužby, procesí, poutě či pohřební a jiné průvody.²⁷ Ochrana náboženských shromáždění musí být intenzivnější než ochrana jiných shromáždění, protože při těchto shromážděních se kromě práva dle čl. 19 Listiny projevuje také svoboda vyznání. O vyšší míře ochrany svědčí také vynětí náboženských shromáždění z oznamovací povinnosti dle zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „zákon o právu shromažďovacím“).

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 6/02.

²⁵ JÄGER, P. Čl. 16 – Právo svobodně projevovat své náboženství a autonomie církví. In: WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [Systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 395. [cit. 19. 9. 2022]. [2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

²⁶ BOBEK. *Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP)*, s. 987.

²⁷ JÄGER. *Čl. 16 – Právo svobodně projevovat své náboženství a autonomie církví*, s. 397.

1.3 Možnosti omezení svobody vyznání

Svobodu vyznání je dovoleno omezit pouze ve složce fora externa, neboť ochrana fora interna je koncipována jako absolutní. Aby mohlo dojít k omezení projevu vyznání, musejí být splněny podmínky stanovené v čl. 16 odst. 4 Listiny. Omezení musí být učiněno výhradně na základě zákona, není možné tak učinit právními předpisy nižší právní síly ani individuálními právními akty. Zároveň se musí jednat o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví, mravnosti nebo práv a svobod druhých. Svoboda vyznání však nikdy nesmí být omezena takovým způsobem, aby byl její výkon zcela znemožněn nebo podstatně ztížen.²⁸

Soudní přezkum takovýchto omezení typicky spočívá v jejich podrobení testům vytvořeným soudy za účelem zkoumání proporcionality.

1.3.1 Test proporcionality

Ústavní soud České republiky převzal do své praxe ze zahraničí test proporcionality, který používá při přezkumu omezení základních práv ve prospěch jiných. Tento test se skládá ze tří kroků, a to testu vhodnosti, potřebnosti a poměrování.²⁹

Test vhodnosti má za cíl zodpovědět otázku, zda je přijaté omezující opatření způsobilé dosáhnout kýženého cíle, tedy ochrany jiného právem chráněného zájmu³⁰ (v případě covidových opatření byl tímto chráněným zájem povětšinou život a zdraví osob). V testu potřebnosti se hodnotí, zda nešlo stejného cíle dosáhnout jiným, do základního práva méně invazivním, způsobem. Poslední krok bývá někdy nazýván jako test proporcionality v užším slova smyslu a poměřují se v rámci něj kolidující práva, přičemž základní otázkou je, zda negativa způsobená omezením jednoho práva nepřevyšují nad pozitivy ochrany druhého práva.³¹ Aby bylo omezení shledáno jako ústavně konformní, musí tyto tři kroky splnit.

²⁸ JÄGER, Čl. 16 – *Právo svobodně projevovat své náboženství a autonomie církvi*, s. 411.

²⁹ KOSAŘ, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu *Jurisprudence*. 2008, č. 1, s. 3.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

2 OMEZENÍ SVOBODY VYZNÁNÍ V ČR V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

V této kapitole se věnuji omezením svobody vyznání, ke kterým v průběhu pandemie Covid-19 v ČR došlo. Nejprve nastíním právní úpravu, na jejímž základě byla omezující opatření přijímána a následně tato opatření rozeberu.

2.1 Právní podklad omezování svobody vyznání

2.1.1. Zákon o ochraně veřejného zdraví

Právním podkladem prvních covidových opatření byl zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „zákon o ochraně veřejného zdraví“). Tento dává krajským hygienickým stanicím a Ministerstvu zdravotnictví vedle jiného pravomoc nařizovat mimořádná opatření při epidemii a při nebezpečí jejího vzniku (dále jako „mimořádná opatření“).³²

Obsah mimořádných opatření upravuje § 69 zákona o ochraně veřejného zdraví, přičemž v souvislosti s pandemií Covid-19 byla vydávána opatření dle písmene b), které umožňuje zakázat nebo omezit styk osob podezřelých z nákazy s ostatními osobami, zejména omezit cestování, kulturní a sportovní akce, omezit provoz zdravotnických zařízení, zařízení sociálních služeb, škol či ubytovacích a stravovacích služeb.³³ Některá mimořádná opatření vydávalo Ministerstvo zdravotnictví s odkazem na § 69 písm. i) zákona o ochraně veřejného zdraví, ve kterém je zakotvena možnost zákazu nebo nařízení další určité činnosti za účelem likvidace epidemie nebo nebezpečí jejího vzniku.³⁴ Škála omezení dle tohoto ustanovení by se na první pohled mohla zdát velmi široká. Při jeho výkladu je však nezbytné použít pravidlo *eiusdem generalis* a brát zřetel na druh omezení výslovně uvedených v předchozích ustanoveních³⁵ a nepřiznávat orgánu veřejné moci na základě tohoto ustanovení oprávnění umožňující větší zásah do práv osob, než omezení zákonem výslovně uvedená.

³² § 80 odst. 1. písm. g) a § 82 odst. 2 písm. m) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³³ § 69 odst. 1 písm. b) *ibidem*.

³⁴ § 69 odst. 1 písm. i) *ibidem*.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2021, sp. zn. 6 As 114/2020.

2.1.2. Krizový zákon

V souvislosti s pandemií byl celkem pětkrát³⁶ vyhlášen nouzový stav ve smyslu ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „zákon o bezpečnosti“). Za nouzového stavu byla mimořádná opatření nahrazena krizovými opatřeními vlády dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „krizový zákon“) (dále jako „krizová opatření“).

Právo vyhlásit nouzový stav náleží Vládě, která jej může vyhlásit nejdéle na dobu 30 dní, přičemž tato doba může být se souhlasem Poslanecké sněmovny prodloužena.³⁷ Za nouzového stavu mohou být na nezbytně nutnou dobu a v nezbytném rozsahu omezena základní práva vyjmenovaná v § 5 krizového zákona. Již při vyhlášení nouzového stavu musí být stanoveno, která práva se omezují a v jakém rozsahu. Tato specifikace by měla být uvedena buď přímo v usnesení o vyhlášení nouzového stavu nebo v krizových opatřeních vydaných společně s jeho vyhlášením. Při vymezení omezovaných práv by zároveň mělo být konkretizováno, jakým způsobem se základní práva omezují, přičemž je potřeba šetřit jejich smysl a podstatu dle čl. 4 odst. 4 Listiny.³⁸

2.1.3. Pandemický zákon

Dne 27. 2. 2021 nabyl účinnosti zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů (dále jako „pandemický zákon“), který byl přijat za stavu legislativní nouze jako speciální zákon pro dobu pandemie Covid-19. Zvláštností tohoto zákona je, že byl od počátku koncipován jako zákon s omezenou dobou účinnosti.³⁹ Dle svého původního znění měl tento zákon pozbýt účinnosti dne 28. 2. 2022.⁴⁰ Novelou však byla jeho účinnost prodloužena do 30. 11. 2022.⁴¹

³⁶ Usnesení Vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 12. 3. 2020, č. 194; Usnesení Vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 30. 9. 2020, č. 957; Usnesení Vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 14. 2. 2021, č. 125; Usnesení Vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 26. 2. 2021, č. 196; Usnesení Vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 25. 11. 2021, č. 1065.

³⁷ Čl. 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ VANÍČEK, J., VODEHNAL, O. *Krizový zákon: Komentář* [online]. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. [cit. 18. 8. 2022]. [240/2000 Sb. - Krizový zákon: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

³⁹ Omezená doba účinnosti se týká ustanovení zmocňujících Ministerstvo zdravotnictví a krajské hygienické stanice k vydávání mimořádných opatření. Ustanovení o náhradě škody, přestupcích, soudním přezkumu opatření a použití trestních předpisů zůstávají účinná i po uplynutí zákonem stanovené doby účinnosti.

⁴⁰ § 22 odst. 2 zákona č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů.

⁴¹ Čl. I bod 49. zákona č. 39/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů.

Dle důvodové zprávy vyžadovala pandemie Covid-19 jiné typy opatření, než které zakotvuje zákon o ochraně veřejného zdraví. Dalším důvodem pro přijetí pandemického zákona byla dle důvodové zprávy nedostatečná úprava procesu přijímání mimořádných opatření, což mohlo vést ke zpochybňování jejich legitimacy. Smyslem pandemického zákona tedy bylo vytyčení mantinelů pro vydávání mimořádných opatření. Těmito mimořádnými opatřeními mohou být za účelem omezení šíření nákazy omezeny nebo naopak nařízeny některé činnosti, a to v rozsahu, v jakém to zákon o ochraně veřejného zdraví neumožňuje.⁴² Pandemický zákon je ve vztahu k zákonu o ochraně veřejného zdraví zákonem speciálním, a tudíž má před ním přednost. Zákon o ochraně veřejného zdraví se však dále subsidiárně použije na oblasti, které pandemický zákon neupravuje.⁴³

Účinností pandemického zákona byl vyhlášen stav pandemické pohotovosti,⁴⁴ což je mimořádný právní stav aktivující pravomoc vydávat mimořádná opatření podle pandemického zákona. Stav pandemické pohotovosti skončil na základě usnesení Poslanecké sněmovny dne 5. 5. 2022,⁴⁵ kdy zároveň pozbyla účinnosti veškerá mimořádná opatření přijatá za jeho trvání.⁴⁶

Mimořádná opatření má právo vydávat Ministerstvo zdravotnictví nebo příslušná krajská hygienická stanice jako opatření obecné povahy, a to po předchozím souhlasu vlády, nehrozili nebezpečí z prodlení.⁴⁷ § 2 pandemického zákona obsahuje taxativní výčet mimořádných opatření, jež je možné vydat. Tato opatření pracují s kategoriemi příkazu, zákazu, omezení a stanovení podmínek. Zákonodárce tímto zavedl třístupňovou úroveň intenzity omezení,⁴⁸ kterou je potřeba respektovat při vydávání konkrétních mimořádných opatření.

Z výčtu mimořádných opatření může mít na svobodu vyznání dopad kromě zákazu, omezení či stanovení podmínek pro návštěvy ve zdravotnických zařízeních, zařízeních sociálních služeb nebo věznicích dle písm. h) zejména „*omezení konání veřejných nebo soukromých akcí, při nichž dochází ke kumulaci fyzických osob na jednom místě v jednom čase, nebo stanovení podmínek jejich konání snižujících riziko přenosu onemocnění COVID-19, včetně stanovení*

⁴² Vláda. Důvodová zpráva k zákonu č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů, č. 94/2021 Dz.

⁴³ HEJČ, D., SVOBODA, T. Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 11.

⁴⁴ § 1 odst. 3 pandemického zákona.

⁴⁵ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 113/2022 Sb., o ukončení stavu pandemické pohotovosti.

⁴⁶ HEJČ, SVOBODA. Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19, s. 13.

⁴⁷ § 3 pandemického zákona.

⁴⁸ HEJČ, SVOBODA. Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19, s. 28.

*maximálního počtu fyzických osob, které se jich mohou účastnit“.*⁴⁹ Dle pandemického zákona však nelze omezit shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím, k nimž se řadí také bohoslužby, jak podrobněji rozeberu níže. Takováto shromáždění nemůže orgán veřejné moci zakázat nebo omezit, ale je mu umožněno pouze stanovit podmínky pro jejich konání.⁵⁰

2.2. Vývoj omezení od března 2020 do dubna 2022

V této podkapitole mapuji opatření přijatá za dobu dvou let průběhu pandemie Covid-19 v ČR. V průběhu této doby bylo přijato velké množství opatření, která mohla dopadat na svobodu vyznání. S ohledem na rozsah této práce se zaměřím pouze na ta, která do svobody vyznání zasáhla přímo. Takováto opatření lze rozdělit do tří kategorií, a to omezení počtu účastníků na bohoslužbách, jiná než početní omezení bohoslužeb a zákaz návštěv v nemocnicích a věznicích. Určitým způsobem však mohla do svobody vyznání zasáhnout i další opatření.⁵¹

2.2.1. Omezení počtu účastníků na bohoslužbách

Limitace počtu účastníků na bohoslužbách je jedním z největších omezení svobody vyznání, ke kterému v průběhu pandemie došlo. V průběhu času se měnila intenzita těchto omezení i jejich legislativní pojetí. V prvních opatřeních přijatých v březnu 2020 byly náboženské akce omezovány shodně se sportovními či jinými kulturními akcemi, aniž by bylo bráno v potaz jejich zvláštní postavení plynoucí ústavního zakotvení v čl. 16 Listiny. Hromadné akce byly nejdříve omezeny na maximální počet 100 účastníků, následně jen na 30 účastníků.⁵²

S účinností od 16. 3. 2020 byl na území ČR zakázán volný pohyb osob. Z tohoto zákazu byly příslušným usnesením o přijetí krizového opatření stanoveny výjimky, mezi kterými však nebyla účast na bohoslužbě.⁵³ Omezení volného pohybu osob, které fakticky znamenalo úplný zákaz konání bohoslužeb s účastí lidu, trvalo až do 27. 4. 2020, kdy nabylo účinnosti mimořádné opatření, které vytvořilo pro účast na bohoslužbách výjimku ze zákazu volného pohybu. Bohoslužby se v této době mohly konat za účasti nejvýše 15 osob.⁵⁴ V následujících

⁴⁹ § 2 odst. 2 písm. e) pandemického zákona.

⁵⁰ HEJČ, SVOBODA. *Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19*, s. 36.

⁵¹ K dopadu pandemie Covid-19 na přístup ke svátosti pokání blíže NĚMEC, D. Přístup ke svátosti pokání v katolické církvi během první vlny epidemie koronaviru v roce 2020. In: MORAVČÍKOVÁ, M. (ed.). *Právna politika a legislativa v oblasti konfesního práva: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie v rámci online medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni*. Trnava: Právnická fakulta TU v Trnave, 2020. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 33-51.

⁵² Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 3. 2020, č. j. MZDR 10666/2020-1/MIN/KAN; Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 12. 3. 2020, č. 199.

⁵³ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 15. 3. 2020, č. 215.

⁵⁴ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 17. 4. 2020, č. j. MZDR 16484/2020-1/MIN/KAN.

rozvolňovacích opatřeních, kdy maximální povolený počet účastníků na bohoslužbě rostl od 100 po 1000 účastníků, byly pro konání bohoslužeb stanovovány speciální podmínky.⁵⁵

V průběhu léta 2020 bylo přijato několik opatření, která omezovala počet účastníků na hromadných akcích, přičemž ve výčtu typů omezovaných akcí byly uváděny také akce náboženské. Zároveň však byla stanovena výjimka z těchto omezení pro shromáždění konaná podle zákona o právu shromažďovacím.⁵⁶ Pro zhodnocení, zda opatření z léta 2020 o počtu účastníků hromadných akcí dopadala i na bohoslužby, je nezbytné vyřešit otázku, zda je můžeme označit za shromáždění dle zákona o právu shromažďovacím. § 1 odst. 2 tohoto zákona stanoví, že výkon shromažďovacího práva slouží k využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod (...).⁵⁷ Pod další ústavní práva a svobody lze nepochybně zařadit také svobodu vyznání, neboť k projevu náboženství nebo víry společně s jinými je shromažďování nezbytné. Ve prospěch podřazení bohoslužeb pod shromáždění dle zákona o právu shromažďovacím mluví také výjimka stanovená v § 4 odst. 1 písm. b) tohoto zákona, dle které nemusí být shromáždění pořádaná církvemi a náboženskými společnostmi v kostele nebo v jiné modlitebně, procesí, poutě a jiné průvody a shromáždění sloužící k projevům náboženského vyznání oznamována.⁵⁸ Pokud by tedy bohoslužby pod zákon o právu shromažďovacím nespádaly, nebylo by potřeba pro ně stanovovat výjimku z povinnosti stanovené tímto zákonem. Lze tedy učinit závěr, že bohoslužby jsou shromážděním ve smyslu zákona o právu shromažďovacím, a proto na ně omezení počtu účastníků v létě 2020 nedopadala.⁵⁹

Počet účastníků na bohoslužbách byl znovu omezen až v rámci druhého nouzového stavu, který začal dne 5. 10. 2020. V rámci tohoto byl nejprve na bohoslužbách povolen větší počet

⁵⁵ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 4. 2020, č. 490; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-1/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 5. 2020 č. j.: MZDR 20588/2020-2/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 6. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-6/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 17. 6. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-8/MIN/KAN.

⁵⁶ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 3. 7. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-10/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 7. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-11/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 8. 2020, č. j. MZDR 15757/2020-29/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 24. 8. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-14/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 31. 8. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-15/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 16. 9. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-16/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 9. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-17/MIN/KAN.

⁵⁷ § 1 odst. 2 zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ § 4 odst. 1 písm. b) zákona o právu shromažďovacím.

⁵⁹ Ve prospěch tohoto závěru mluví i odborná literatura (Jäger. *Čl. 16 – Právo svobodně projevovat své náboženství a autonomie církvi*, s. 397) a judikatura (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22.4.2021 sp. zn. 6 Ao 11/2021).

účastníků, než na jiných hromadných akcích, a to na tolik účastníků, kolik je v daném kostele či modlitebně míst k sezení, nejvýše však 100.⁶⁰ Následně došlo s ohledem na vývoj epidemiologické situace ke zpřísnění opatření, kdy se hromadných akcí, bohoslužeb nevyjímaje, mohlo účastnit pouze 6 osob.⁶¹

Na konci října 2020 opět došlo k zákazu volného pohybu osob. Krizové opatření stanovilo pro shromáždění dle zákona o právu shromažďovacím výjimku, dle které se mohlo shromáždění účastnit nejvýše 100 účastníků, a to ve skupinách po 20 osobách. Cesta na takovéto shromáždění však nebyla uvedena ve výjimkách ze zákazu volného pohybu.⁶² Nabízí se tedy otázka, zda se osoba mohla legálně shromáždění účastnit, neboť samotné shromáždění za dodržení stanovených podmínek povoleno bylo, cesta na něj však byla dle litery opatření zakázána. Při výkladu předmětného opatření docházím k závěru, že cesta za účelem účasti na shromáždění podle zákona o právu shromažďovacím byla legální, neboť pokud by normotvůrce chtěl cestu na shromáždění zakázat, nestanovil by zvláštní pravidla pro jejich konání. Tento závěr podporuje také zásada, že normy omezující základní práva je nezbytné vykládat restriktivně.⁶³

K dalšímu zpřísnění došlo opatřením ze dne 16. 11. 2020. Pro konání shromáždění dle zákona o právu shromažďovacím dále platily podmínky popsané v předchozím odstavci, avšak pro bohoslužby stanovilo krizové opatření speciální omezení maximálního počtu 15 účastníků.⁶⁴

Při následném zpřísnění se bohoslužbám dostalo zvláštního postavení. Hromadných akcí konaných vevnitř se mohlo obecně účastnit maximálně 10 osob, pro shromáždění pořádané církví nebo náboženskou společností však bylo stanoveno zvláštní pravidlo, dle kterého se jich mohlo účastnit tolik osob, kolik odpovídá 30 % míst k sezení v daném kostele či modlitebně.⁶⁵

⁶⁰ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 9. 2020, č. 958; Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 995.

⁶¹ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 12. 10. 2020, č. 1021.

⁶² Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 21. 10. 2020, č. 1078.

⁶³ K restriktivnímu výkladu omezení základních práv srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 2843/18; nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 41/15; Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 24/20.

⁶⁴ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 16. 11. 2020, č. 1190.

⁶⁵ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 11. 2020, č. 1262.

V prosinci 2020 došlo ke zpřísnění na 20 % míst k sezení⁶⁶ a následně pouze 10 % míst k sezení.⁶⁷ Omezení kapacity na 10 % přetrvalo až do 26. 4. 2021.⁶⁸

Následně došlo k zákazu hromadných akcí, jichž se účastní více než 2 osoby. Toto omezení bylo stanoveno také pro tradiční akce a poutě. Shromáždění konaných dle zákona o právu shromažďovacím se však mohlo účastnit libovolné množství osob, pokud mezi nimi byly zachovány rozestupy 2 metry. Tento stav trval do 31. 7. 2021.⁶⁹ V rámci restriktivního výkladu omezení docházím k závěru, že byť se základní pravidlo zakazující akce s více než dvěma účastníky vztahovalo také na tradiční akce a poutě, bylo v případě tradičních akcí a poutí organizovaných církví či náboženskou společností nezbytné uplatnit výjimku ze zákazu stanovenou pro shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím.

V rámci dalších opatření zůstalo pro shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím pořádaná ve vnitřních prostorách platné omezení stanovující povinnost rozestupů mezi účastníky v délce 1,5 metru. Tento stav přetrval až do 26. 12. 2022.⁷⁰ V dalších opatřeních již nebylo stanoveno žádné početní omezení, které by dopadalo na bohoslužby.

Závěrem shrnuji, že omezování počtu účastníků na bohoslužbách bylo pojímáno v průběhu pandemie rozličně. Nejprve byly bohoslužby omezovány stejně jako jakékoli jiné hromadné akce. Po uvědomění si jejich zvláštního ústavního významu byly bohoslužby omezovány buď společně s ostatními shromážděními dle zákona o právu shromažďovacím, nebo pro ně byla

⁶⁶ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 14. 12. 2020, č. 1334.

⁶⁷ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 23. 12. 2020, č. 1375.

⁶⁸ Toto omezení bylo účinné na základě několika opatření, neboť v průběhu jeho trvání skončil nouzový stav, v jehož režimu bylo poprvé dne 23. 12. 2020 vydáno (usnesením vlády o přijetí krizového opatření ze dne 23. 12. 2020, č. 1375). Z tohoto důvodu muselo být nově přijato (usnesením vlády o přijetí krizového opatření ze dne 28. 1. 2021, č. 79) v rámci nouzového stavu vyhlášeného dne 14. 1. 2021, který skončil dne 26. 2. 2021, přičemž od následujícího dne byl vyhlášen další nouzový stav, v rámci něhož bylo vydáno krizové opatření se shodným obsahem (usnesením vlády ze dne 26. 2. 2021, č. 198). Totožné omezení platilo i po skončení nouzového stavu, a to na základě mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-2/MIN/KAN.

⁶⁹ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 5. 5. 2021, č. j. 14601/2021-9/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 5. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-13/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 28. 5. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-16/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 7. 6. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-18/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 25. 6. 2021, č. j. MZDR 1595/2021-6/MIN/KAN.

⁷⁰ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. 7. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-22/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 26. 8. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-23/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 9. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-25/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 5. 11. 2021, č. j. 14601/2021-27/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 20. 11. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-28/MIN/KAN; Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 25. 11. 2021, č. 1066.

stanovena zvláštní pravidla. Také intenzita restrikcí byla v průběhu času odlišná a omezení se pohybovala od úplného zákazu bohoslužeb, přes stanovení pevného čísla či procenta kapacity míst k sezení, až po stanovení rozestupů mezi účastníky. Na zmírňování restrikcí měla vliv i skutečnost, že s postupem času se církve a náboženské společnosti začaly zasazovat o zrušení omezení, která již nebyla potřebná. 16. 4. 2020 se například zástupci České biskupské konference a Ekumenické rady církví společně obrátili na představitele vlády s žádostí o znovuotevření kostelů. Na tuto žádost bylo reagováno umožněním konání bohoslužeb s účastní 15 osob.⁷¹ Církevní představitele vyzývali k větší aktivitě při obraně svobody vyznání také někteří věřící.⁷²

2.2.2. Jiná než početní omezení bohoslužeb

Byť bylo omezení počtu účastníků na bohoslužbách pravděpodobně nejcitelnější restrikcí, vztahovala se na bohoslužby také řada jiných omezení. Jedním z nich byla povinnost nosit ochranu dýchacích cest ve vnitřních prostorách staveb. V počátcích pandemie stačila jako ochrana dýchacích cest jakákoli rouška, šála, ústenka či jiný prostředek bránící šíření kapének,⁷³ později byly vyžadovány kvalifikované prostředky, tedy respirátory určité třídy.⁷⁴ Povinnost nosit ochranu dýchacích cest trvala většinu pandemie a skončila 14. 3. 2022.⁷⁵ Výjimkou bylo léto 2020, kdy došlo k úplnému zrušení této povinnosti na bohoslužbách,⁷⁶ a léto 2021, kdy bylo nutné použít ochranu dýchacích cest v případě nedodržení kapacitního omezení a rozestupů.⁷⁷ Omezením, které taktéž přetrvalo téměř po celou dobu pandemie, byla povinnost dezinfikovat si ruce při vstupu do bohoslužebného prostoru.⁷⁸

⁷¹ MENKE, M. Náboženská situace katolické církve v ČR v době Covid-19. In: MORAVČÍKOVÁ, M. (ed.). *Právna politika a legislativa v oblasti konfesního práva: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie v rámci online medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni*. Trnava: Právnická fakulta TU v Trnave, 2020. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 183.

⁷² Dne 17. 3. 2021 byla například zveřejněna tzv. Třeboňská výzva, ve které věřící vyzvali církevní představitele k apelu na vládu, aby byla zrušena omezení týkající se bohoslužeb: Třeboňská výzva kritizuje omezení při bohoslužbách i pohřby lidí s covidem [online]. *christnet.eu*. 20. 3. 2021 [cit. 29. 10. 2022]. [Třeboňská výzva kritizuje omezení při bohoslužbách i pohřby lidí s covidem / Christnet.eu – zpravodajství, názory, teologie, kultura](#)

⁷³ Usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 18. 3. 2020, č. 247.

⁷⁴ Např. mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 22. 2. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-44/MIN/KAN.

⁷⁵ V tento den nabylo účinnosti mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 3. 2020, č. j. MZDR 8789/2022-1/MIN/KAN, které zúžilo povinnost nosit ochranu dýchacích cest pouze na specifické prostory, mezi něž kostely a modlitebny nespadaly.

⁷⁶ Povinnost nosit ochranu dýchacích cest byla zrušena k 1. 7. 2020 mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví ze dne 25. 6. 2020, č. j. MZDR 15757/2020-25/MIN/KAN, povinnost byla znovu zavedena 10. 9. 2020 mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 9. 2020, č. j., MZDR 15757/2020-33/MIN/KAN.

⁷⁷ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 29. 6. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-55/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. 7. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-56/MIN/KAN.

⁷⁸ Např. mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-2/MIN/KAN.

Restrikcí, která zasáhla do liturgie mnohých církví a náboženských společností, byl zákaz zpěvu a příkaz po většinu průběhu bohoslužby sedět. Zpěv byl poprvé omezen opatřením z 8. 10. 2020, kdy byl zakázán společný zpěv více než 5 lidí ve všech vnitřních prostorách staveb.⁷⁹ Další opatření vymezovala speciální podmínky pro konání shromáždění pořádaných církví či náboženskou společností. Mezi tyto zvláštní podmínky patřil i zákaz hromadného zpěvu a příkaz, aby účastníci, s výjimkou osob vedoucích nebo zajišťujících obřad, po většinu času seděli.⁸⁰ V důsledku rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 4. 2021, sp. zn. 6 Ao 11/2021, o kterém podrobněji pojednám dále, nebyly hromadné zpěvy na bohoslužbách a liturgické postoje od 26. 4. 2021 dále omezovány.

Do podoby liturgie zasáhl také příkaz vynechat pozdravení pokoje, žehnání svččenou vodou či podobné obřady a příkaz zbytečně neprodlužovat délku bohoslužby. Omezení žehnání svččenou vodou a příkaz neprodlužovat bohoslužby se objevil pouze v první vlně pandemie v roce 2020.⁸¹ Naopak zákaz pozdravení pokoje či podobných obřadů se objevoval v opatřeních během celého prvního roku pandemie.⁸² Ačkoliv mimořádné opatření zrušené rozsudkem Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ao 11/2021 zákaz pozdravení pokoje neobsahovalo, státní orgány jej pravděpodobně v důsledku právního názoru předneseného tímto rozhodnutím do dalších opatření nezařazovaly.

2.2.3. Omezení přístupu k duchovní péči ve zdravotnických zařízeních, zařízeních sociálních služeb a věznicích

Jedním z prvních mimořádných opatření zakázalo Ministerstvo zdravotnictví od 10. 3. 2020 návštěvy pacientů ve zdravotnických zařízeních poskytujících lůžkovou péči a v zařízeních sociálních služeb v pobytové formě. Výjimka z tohoto zákazu byla stanovena pro návštěvu nezletilých, osob s omezenou svéprávností, rodiček a pacientů v terminálním stádiu

⁷⁹ Zákaz se nevztahoval pouze na bydliště a mateřské školy, srov. usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 996.

⁸⁰ Např. usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 11. 2020, č. 1262 nebo mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-2/MIN/KAN.

⁸¹ Např. mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 17. 4. 2020, č. j. MZDR 16484/2020-1/MIN/KAN; mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-1/MIN/KAN.

⁸² Např. mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-1/MIN/KAN; usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 11. 2020, č. 1262; usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 18. 3. 2021, č. 299.

nevyléčitelného onemocnění.⁸³ Následnými opatřeními byla výjimka pro rodičky zrušena a posléze znovu povolena, avšak v omezeném rozsahu.⁸⁴

Od 25. 5. 2020 byly návštěvy ve zdravotnických zařízeních a zařízeních sociálních služeb povoleny, avšak nejvýše v počtu dvou návštěvníků a za splnění předepsaných hygienických opatření.⁸⁵ Tato opatření zůstala účinná i během léta 2020, kdy v těchto zařízeních na rozdíl od ostatních vnitřních prostorů staveb zůstala v platnosti také povinnost nosit ochranu dýchacích cest.⁸⁶

S ohledem na zhoršující se epidemiologickou situaci došlo 9. 10. 2020 opět k zákazu návštěv.⁸⁷ Tento stav přetrval do ledna 2021, kdy byly stále až na výjimky zakázány návštěvy v zařízeních akutní lůžkové péče, avšak v zařízeních následné a dlouhodobé lůžkové péče a v sociálních zařízeních byly návštěvy povoleny za podmínky prokázání bezinfekčnosti.⁸⁸ Od 17. 5. 2021 bylo možné za splnění podmínek bezinfekčnosti navštěvovat také pacienty umístěné na oddělení akutní lůžkové péče.⁸⁹ Se změnami týkajícími se způsobu prokazování bezinfekčnosti⁹⁰ přetrvalo toto omezení až do 14. 3. 2022, kdy byla omezení návštěv v nemocničních a sociálních zařízeních zrušena.⁹¹

Návštěvy byly omezeny také ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence (společně dále jako „věznice“). K prvnímu zákazu došlo 14. 3. 2020, kdy byly až na výjimky zakázány veškeré návštěvy.⁹² Po skončení prvního nouzového stavu nařídilo Ministerstvo zdravotnictví Vězeňské službě rozhodnout tak, aby byly umožněny návštěvy pouze jedním návštěvníkem, který zároveň podepíše čestné prohlášení o bezinfekčnosti.⁹³ S ohledem na zhoršenou epidemiologickou situaci byly na podzim 2020

⁸³ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 3. 2020, č. j. MZDR 10519/2020-1/MIN/KAN.

⁸⁴ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 3. 2020, č. j. MZDR 12344/2020-1/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 3. 2020, č. j. MZDR 13620/2020-1/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 4. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-1/MIN/KAN.

⁸⁵ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 5. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-3/MIN/KAN.

⁸⁶ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 3. 7. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-5/MIN/KAN.

⁸⁷ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 998.

⁸⁸ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 28. 1. 2021, č. 80.

⁸⁹ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 11. 5. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-2/MIN/KAN.

⁹⁰ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 5. 11. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-4/MIN/KAN; Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 11. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-5/MIN/KAN.

⁹¹ Zrušení mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 11. 3. 2022, č. j. MZDR 8939/2022-1/MIN/KAN.

⁹² Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 13. 3. 2020, č. 204.

⁹³ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20598/2020-1/MIN/KAN.

návštěvy opět zakázány, a to obdobně jako na jaře.⁹⁴ Tento zákaz trval až do konce nouzového stavu v dubnu 2021.⁹⁵ Následně došlo k umožnění návštěv nejvýše dvou osob.⁹⁶ Toto opatření bylo účinné do 1. 7. 2021, kdy došlo ke zrušení veškerých omezení návštěv ve věznicích.⁹⁷ K omezení došlo znovu opatřením z 18. 11. 2021, dle kterého byly návštěvníci povinni prokazovat svou bezinfekčnost.⁹⁸ K úplnému zákazu návštěv znovu došlo 27. 1. 2022, tento zákaz však trval pouze do 14. 2. 2022.⁹⁹ Následně již nebyly návštěvy ve věznicích plošně omezovány.

⁹⁴ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 16. 10. 2020, č. 1051.

⁹⁵ Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 14. 2. 2021, č. 133; Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 26. 2. 2021, č. 203.

⁹⁶ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 6. 4. 2021, č. j. MZDR 14598/2021-1/MIN/KAN.

⁹⁷ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 29. 6. 2021, č. j. MZDR 20029/2021-4/MIN/KAN.

⁹⁸ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 11. 2021, č. j. MZDR 14598/2021-3/MIN/KAN.

⁹⁹ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 26. 1. 2022, č. j. MZDR 2901/2022-1/MIN/KAN.

3 ÚSTAVNOST A ZÁKONNOST OPATŘENÍ

3.1 *Judikatura*

Opatření přijatá z důvodu pandemie Covid-19 se stala předmětem mnoha soudních řízení, přičemž některá z nich se týkala také svobody vyznání. Na začátku pandemie bylo nejprve nutné vyjasnit povahu kroků veřejné moci v souvislosti s pandemií a od toho se odvíjející otázku, které orgány mají pravomoc tyto kroky přezkoumávat.

K ozřejmění této problematiky došlo usnesením Ústavního soudu ze dne 22. 4. 2020 sp. zn. Pl. ÚS 8/20, kdy Ústavní soud vymezil rozdíl mezi mimořádnými opatřeními, vyhlášením nouzového stavu a krizovými opatřeními. Mimořádná opatření mají podle Ústavního soudu povahu opatření obecné povahy, a proto mají být návrhy na jejich zrušení projednány správními soudy v řízení dle § 101a a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů. Vyhlášení nouzového stavu označil Ústavní soud za „akt vládnutí“, který zásadně nepodléhá kontrole Ústavního soudu a je přezkoumatelný politickým orgánem, jímž je Poslanecká sněmovna. Svou pravomoc k přezkumu však Ústavní soud dovodil u usnesení o přijetí krizového opatření, a to z důvodu, že usnesení o přijetí krizového opatření napadené projednávanou ústavní stížností materiálně naplnilo znaky právního předpisu, neboť mělo abstraktně vymezený předmět regulace i okruh adresátů. Při projednávání návrhu na zrušení usnesení o přijetí krizového opatření je tedy potřeba vždy nejprve zkoumat, zda konkrétní krizové opatření naplňuje materiální znaky právního předpisu.

3.1.1 Pl. ÚS 99/20

Prvním rozhodnutím majícím souvislost se svobodou vyznání v době pandemie Covid-19 bylo usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 99/20. V předmětném řízení se stěžovatelka domáhala konstatování neústavnosti vyhlášení nouzového stavu a krizového opatření, které omezilo hromadné akce.¹⁰⁰ Stěžovatelka spatřovala zásah do své svobody vyznání v tom, že stát omezil společnost ve výkonu přirozených lidských práv, přičemž vírou stěžovatelky je eleutheriánství, tedy víra v základní svobodu všech lidských bytostí.

Ústavní stížnost byla odmítnuta, protože předmětným opatřením nebylo nijak konkrétně zasaženo do práv stěžovatelky, která proto nebyla osobou oprávněnou k podání ústavní

¹⁰⁰ Usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 9 2020, č. 958.

stížnosti. Se stěžovatelčím argumentem zásahu do svobody vyznání se Ústavní soud vypořádal konstatováním, že stěžovatelka spatřuje zásah do svobody vyznání v tom, že stát nesdílí její víru, což však samo o sobě nemůže být zásahem do svobody vyznání.

3.1.2 Pl. ÚS 102/20

Na přijatá opatření reagovala také skupina senátorů návrhem na zrušení částí několika krizových opatření¹⁰¹ omezujících počet účastníků bohoslužeb a zakazujících při nich zpěv. Ústavní soud však meritorně návrh neprojednal a řízení zastavil z důvodu, že napadená krizová opatření pozbyla platnosti.¹⁰²

Pozornost je vhodné věnovat odlišnému stanovisku soudce Pavla Šámala, který nesouhlasil s výrokem a odůvodněním předmětného rozhodnutí, přičemž poukázal, že v nastalé specifické situaci měl Ústavní soud nalézt takový výklad zákona, který by mu umožnil dostat své úlohy ochránce ústavnosti a návrh věcně přezkoumat. Šámal upozornil, že jedno z napadených krizových opatření omezilo počet účastníků bohoslužeb na 100 osob a zakázalo při nich zpívat, přičemž ale divadelní, filmová a jiné umělecká představení, při nichž se převážně nezpívá, bylo možné uskutečnit za dodržení určitých podmínek s účastí až 500 osob. Rovněž sportovních akcí se mohlo účastnit 130 osob, a to bez dalších omezení. Napadené krizové opatření proto zasáhlo do svobody vyznání a nelze jej ospravedlnit argumentem, že bohoslužby byly omezeny z důvodu rizik pojících se se shromažďováním osob, když jiná shromáždění, která nepoživají ústavní ochrany, byla bez rozumného důvodu omezena v menším rozsahu. Dále Šámal upozornil, že právo svobodně projevit své náboženství nebo víru není ani ve výčtu omezitelných práv v § 5 krizového zákona, a proto pro zásah do něj vláda neměla zákonný podklad.

3.1.3 6 Ao 11/2021

Z důvodu procesních nedostatků předchozích návrhů předložených Ústavnímu soudu byl prvním meritorním rozhodnutím o covidových opatřeních souvisejících se svobodou vyznání až rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 4. 2021, sp. zn. 6 Ao 11/2021. Navrhovatel se v tomto řízení domáhal zrušení mimořádného opatření,¹⁰³ které kromě jiného omezilo počet

¹⁰¹ Usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 9. 2020, č. 958; usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 995; usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 996; usnesení Vlády o přijetí krizového opatření ze dne 12. 10. 2020, č. 1021.

¹⁰² Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 102/20.

¹⁰³ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-2/MIN/KAN.

účastníků bohoslužeb na kapacitu 10 % míst k sezení, přikázalo na bohoslužbách po většinu času sedět, dodržovat rozestupy 2 m, dezinfikovat si při vstupu ruce a při bohoslužbě nezpívat.

Nejvyšší správní soud upozornil, že pandemický zákon, na jehož základě bylo předmětné mimořádné opatření vydáno, rozlišuje pojmy „zákaz“, „omezení“ a „stanovení podmínek“. Shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím, mezi které patří také bohoslužby, pak dle pandemického zákona nelze zakázat nebo omezit, ale státní orgány mohou pouze stanovit podmínky, za nichž se shromáždění může konat.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že povinnost účastníka shromáždění nosit ochranu dýchacích cest spadá pod stanovení podmínek, a je proto přípustným opatřením. Naproti tomu stanovení maximálního počtu účastníků shromáždění pevným číslem soud shledal nepřipustným, neboť potenciálnímu stoprvému a každému dalšímu účastníkovi zakazuje účast na shromáždění. Přípustným kapacitním omezením, pokud je takové omezení z důvodu veřejného zájmu potřebné, je podle soudu procentuální omezení kapacity, které bylo stanoveno u bohoslužeb. V takovémto případě je shromáždění limitováno faktickou velikostí prostoru, stejně jako v době, kdy žádná omezení neplatí. Je tedy na organizátorovi shromáždění, aby zajistil dostatečně velký prostor pro pořádání shromáždění, kam se vejdou všichni účastníci.

Nejvyšší správní soud dále upozornil, že právo projevovat své náboženství nebo víru společně s jinými je svébytným právem, které nesplývá s právem shromažďovacím, a je tedy potřeba speciálně posuzovat, zda byly splněny podmínky pro jeho omezení. V tomto světle shledal soud nepřipustným zákaz zpěvu na bohoslužbách, protože se jedná o opatření, které zasahuje do formy náboženského projevu, k čemuž není Ministerstvo zdravotnictví oprávněno. Zejména je takovéto omezení nepřipustné za situace, kdy při sekulárních shromážděních, kde účastníci často zpívají a skandují (např. sportovní zápasy), zpěv omezen nebyl. Obdobný závěr učinil Nejvyšší správní soud také ve vztahu k povinnosti po většinu času bohoslužby sedět. Podle soudu Ministerstvo zdravotnictví nerespektovalo rozmanitost postojů těla v liturgii jednotlivých náboženství a jejich důležitost, přičemž se snažilo regulovat něco, co mu zjevně nepřísluší.

1.3.4 8 Ao 3/2021

Nejvyšší správní soud se ve svém rozsudku ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 8 Ao 3/2021, zabýval mimo jiné výkladem pojmu „pout“ užitého v mimořádném opatření omezujícím jejich

pořádání.¹⁰⁴ Navrhovatel se v řízení domáhal zrušení některých částí předmětného mimořádného opatření také z důvodu, že zasahuje do jeho svobody vyznání. Nejvyšší správní soud uvedl, že slovo „pout“ má více významů, přičemž ne všechny představují náboženskou událost. Náboženské poutě spadají pod shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím, které nelze zakázat či omezit. Slovo „pout“ tak, jak bylo užito v předmětném mimořádném opatření, je proto potřeba vykládat v jeho světském významu, tedy jako cestu nebo tradiční slavnost se zábavou. Předmětným mimořádným opatřením proto do práva navrhovatele svobodně vyznávat své náboženství nebo víru nebylo zasaženo.

1.3.5 Shrnutí

Judikatura související s omezením svobody vyznání covidovými opatřeními není pro zhodnocení ústavní konformity opatření příliš nápomocná. Ústavní soud totiž nevyužil šance vyjádřit se k ústavnosti opatření, která mu byla předložena k přezkumu. Formální vypořádání se s návrhy z důvodu nesplnění požadavků procesních předpisů si dovoluji označit za zklamání, neboť v době nejistoty způsobené omezeními veřejnost očekávala vyjádření Ústavního soudu k otázce, zda jsou Vládou vydávaná opatření souladná s ústavním pořádkem. Procesní předpisy jsou jistě omezením, které Ústavní soud musí respektovat, pokud mu ale tyto zabránily o předložených návrzích meritorně rozhodnout, domnívám se, že se pro naplnění své role v nejisté covidové době měl vyjádřit k ústavnosti přijímaných opatření alespoň ve formě obiter dictum.

Protože však Ústavní soud na toto rezignoval, upozornil na ústavní mantinely pravomocí státních orgánů v souvislosti se svobodou vyznání pouze Nejvyšší správní soud v rozhodnutí sp. zn. 6 Ao 11/2021. Toto rozhodnutí, které se svobodě vyznání věnuje podrobně a předkládá propracovanou argumentaci, je však limitováno jen na mimořádná opatření přijatá na základě pandemického zákona, a proto ústavnost opatření omezujících svobodu vyznání, která byla přijata před účinností pandemického zákona, nebyla za celou dobu pandemie věcně přezkoumána.

3.2 Zhodnocení ústavnosti a zákonnosti opatření

V této podkapitole se pokusím zpětně zhodnotit ústavnost a zákonnost covidových opatření zasahujících do svobody vyznání, a to zejména se zaměřením na opatření přijatá před účinností pandemického zákona, ke kterým se soudy z výše uvedených důvodů meritorně nevyjádřily.

¹⁰⁴ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-6/MIN/KAN.

3.2.1 Nedostatek zákonného zmocnění

Protože výkon svobody vyznání může být omezen pouze na základě zákona,¹⁰⁵ je při posuzování ústavnosti opatření nezbytné v první řadě posoudit, zda Ministerstvo zdravotnictví a vláda měly pro vydávání omezujících opatření oporu v zákoně. Tuto otázku je potřeba posoudit samostatně pro opatření přijímaná na základě zákona o ochraně veřejného zdraví, pandemického zákona a krizového zákona.

Mimořádná opatření vydávaná na základě zákona o ochraně veřejného zdraví se opírala o jeho § 69 odst. 1 písm. b), který mimo jiné zmocňuje Ministerstvo zdravotnictví k zákazu nebo omezení styku osob podezřelých z nákazy s jinými fyzickými osobami. Takovýto styk může probíhat kdekoliv, v prostorách soukromých i veřejných, uvnitř budov nebo venku. Nelze proto souhlasit s názorem, že by shromažďování osob v soukromých prostorách nemohlo být omezeno.¹⁰⁶ Jelikož se však jedná o pravomoc státního orgánu zasahovat do základních práv osob, je potřeba ji vykládat restriktivně. S tím se pojí otázka, zda se Ministerstvo zdravotnictví nepřekročilo zákonné mantinely, když zakazovalo styk všech osob za situace, kdy dle zákona mohlo zakázat pouze styk osob podezřelých z nákazy. Za osobu podezřelou z nákazy bylo dle mého názoru možné považovat každého člověka nanejvýš v počátku pandemie, avšak nikoliv v pozdějších měsících, kdy bylo navíc zavedeno testování na přítomnost Covid-19, a proto u testovaných osob bylo naopak nutné předpokládat, že nakaženy nejsou.¹⁰⁷ V pozdější fázi pandemie proto Ministerstvo zdravotnictví nemělo v zákoně o ochraně veřejného zdraví pro omezování styku osob včetně bohoslužeb zákonnou oporu.

Pokud jde o jiná než početní omezení bohoslužeb, vydávalo je Ministerstvo zdravotnictví na základě § 69 odst. 1 písm. i) zákona o ochraně veřejného zdraví. Při použití pravidla *eiusdem generalis* pro výklad tohoto ustanovení dovozují, že pro stanovení povinnosti nosit ochranu dýchacích cest a dezinfikovat si ruce mělo Ministerstvo zdravotnictví zákonný podklad, neboť jde o omezení typově podobná omezením demonstrativně vyjmenovaným v předchozích bodech předmětného ustanovení a je zjevné, že se jedná o činnosti vedoucí k likvidaci epidemie či nebezpečí jejího vzniku. Naopak pro zákaz zpěvu, pozdravení pokoje, užívání svěcené vody či nařízení zbytečně neprodlužovat bohoslužbu nemělo Ministerstvo zdravotnictví dostatek

¹⁰⁵ Srov. čl. 16 odst. 4 Listiny a čl. 9 odst. 2 Úmluvy.

¹⁰⁶ Tento názor ve vztahu ke shromažďování v kostele zastává např. Němec v příspěvku: NĚMEC, R. Právní rozbor prostoru kostela jako prostoru veřejného/soukromého z pohledu platného práva ČR a kanonického práva. In: BENÁK, J. (ed.) *Církev a stát 2020, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 61.

¹⁰⁷ K obdobnému závěru došel také Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 6 Ao 11/2021.

zákonného zmocnění, neboť pro jejich ospravedlnění by bylo nutné vyložit § 69 odst. 1 písm. i) velmi široce, což není u normy zmocňující státní orgán k omezení základních práv přípustné. Nadto Ministerstvo zdravotnictví dostatečně neodůvodnilo, jak mají tato omezení přispět k likvidaci epidemie.

Ministerstvo zdravotnictví v pozdější fázi pandemie vydávalo opatření omezující svobodu vyznání zejména na základě § 2 odst. 2 písm. e) pandemického zákona, který jej zmocnil ke stanovování podmínek pro konání shromáždění dle zákona o právu shromažďovacím. Možnosti omezení svobody vyznání na základě pandemického zákona detailně rozebral Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 6 Ao 11/2021, o němž bylo pojednáno výše a s jehož závěry se ztotožňuji.

Z pohledu ústavní konformity byla nejproblematictější krizová opatření vydávaná vládou během nouzových stavů. Tato krizová opatření byla přijímána na základě krizového zákona, který v § 5 uvádí taxativní výčet základních práv, která mohou být dle tohoto zákona omezena, přičemž svoboda vyznání v tomto výčtu chybí. S ohledem na nutnost vykládat toto ustanovení restriktivně docházím k závěru, že jiná základní práva, než ta uvedená v § 5, nelze na základě krizového zákona omezit. Zároveň také není možné zásah do svobody vyznání ve formě omezení shromažďování na bohoslužbách ospravedlnit tím, že ve výčtu § 5 krizového zákona je uvedeno shromažďovací právo. Svoboda vyznání je svébytným základním právem a není možné ji v jejím shromažďovacím segmentu libovolně omezovat, kdykoliv je možné omezit právo shromažďovací.¹⁰⁸ Shromáždění pořádaná za účelem realizace svobody vyznání jsou totiž hodna větší ochrany, než ostatní shromáždění, protože jejich omezením nedochází pouze k zásahu do práva shromažďovacího, ale také do svobody vyznání.¹⁰⁹ Krizová opatření zasahující do svobody vyznání proto považuji za protiústavní, jelikož z důvodu absence svobody vyznání ve výčtu § 5 krizového zákona neměla vláda pro její omezení zákonný podklad, a proto nebyl naplněn požadavek čl. 16 odst. 4 a čl. 2 odst. 2 Listiny.¹¹⁰

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ao 11/2021.

¹⁰⁹ BISTÁK, R., MÁČAJ, L. Odluka štátu od cirkvi? Limity štátnej moci vo vzťahu k cirkvám vo svetle pandémie koronavírusu. In: BENÁK, J. (ed.) *Církev a stát 2020, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 84.

¹¹⁰ K obdobnému názoru ve vztahu k omezení zasedání obecních a krajských zastupitelstev z důvodu absence práva na samosprávu ve výčtu § 5 krizového zákona dospěl také Wintr v článku: WINTR, J. K ústavnosti a zákonnosti protiepidemiologických opatření na jaře 2020. *Správní právo*. 2020, roč. 53, č. 5-6, s. 291.

bez ohledu na to, zda se při nich realizuje některé ústavně zaručené právo. Byť rozlišování druhů shromáždění považuji za nezbytné, bylo dle mého názoru v prvních týdnech pandemie ústavně konformní omezit všechna shromáždění stejně, neboť převážila potřeba rychlého zásahu v bezprecedentní situaci za účelem ochrany života a zdraví, v rámci něhož nebyl státní aparát v časové tísní schopen jednotlivé druhy shromáždění odlišovat dle jejich významnosti co do výkonu základních práv. S postupujícím časem však již bylo legitimní klást na stát požadavek rozlišování jednotlivých druhů shromáždění. K tomuto částečně došlo tím, když byla v menší míře omezena shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím. Takovéto rozlišení však stále nebylo dostatečné, neboť při bohoslužebných shromážděních je realizováno nejen právo shromažďovací, ale také svoboda vyznání, a proto je potřeba posuzovat jejich omezení přísněji. V pozdější fázi epidemie tak s ohledem na poměrování v kolizi stojících práv měla být odstupňována omezení shromažďování v závislosti na jejich povaze. Pokud státní orgány s ohledem na epidemiologickou situaci vyhodnotily, že je bezpečné pořádat shromáždění určitého počtu osob, měly od tohoto počtu odvodit tři kategorie omezení. Nejméně by byly omezeny bohoslužby, o něco více ostatní shromáždění konaná dle zákona o právu shromažďovacím a nejvíce pak ostatní shromáždění, přičemž by průměrné početní omezení odpovídalo na začátku stanovenému počtu osob. Takovýmto postupem by bylo dosaženo požadovaného výsledku snížení rizika šíření nákazy a zároveň by byla zachována proporcionalita opatření.

Jiná než početní omezení bohoslužeb rozdělím pro účely testu proporcionality do několika skupin. První z nich je příkaz používat během bohoslužeb ochranu dýchacích cest, dezinfikovat si ruce a udržovat dvoumetrové rozestupy. Kritérium vhodnosti tato opatření splňují, neboť jsou způsobilá zamezit šíření nákazy. Můžeme je také označit za potřebná, protože není známa alternativa, která by zajistila stejný výsledek a zároveň by méně zasahovala do svobody vyznání. Při poměrování v kolizi stojících práv docházím k závěru, že vzhledem k minimálnímu dopadu těchto opatření na průběh bohoslužeb převáží zájem na ochraně života a zdraví. Proto jsou tato opatření podle mého názoru proporcionalní a ústavně konformní.

Naopak v případě zákazu hromadného zpěvu, příkazu po většinu bohoslužby sedět a zbytečně neprodulžovat délku bohoslužby se i za předpokladu, že by pro tato opatření byl dán zákonný podklad, o proporcionalní opatření nejedná. Zmíněná opatření totiž neprojdou již prvním krokem testu proporcionality, neboť státní orgány dostatečně neodůvodnily, jak by tato opatření měla přispět k zamezení šíření nákazy a z obecné lidské zkušenosti to není zřejmé. Stejně tak

není jasné, proč by se při zpěvu, obzvláště za situace, kdy zpívající užívají prostředek ochrany dýchacích cest, měla nákaza šířit více než např. při mluvení, skandování či křičení. Také není zřejmé, proč by se nákaza měla šířit méně při sezení než při jiných postojích. Obdobně pak schází odůvodnění příkazu neprodlužovat bohoslužby, neboť není jasné, proč by mělo setrvání v bohoslužebném prostoru o pár minut déle způsobit větší riziko onemocnění, když stejné osoby jsou v daném prostoru shromážděny např. už mnoho desítek minut.

Diskutabilní je zákaz užívání svčené vody a pozdravení pokoje. Tato opatření můžeme označit za vhodná, neboť je jejich cílem zamezit příliš blízkému kontaktu mezi osobami, při kterém by mohlo dojít k přenosu nákazy. Pokud se zaměříme na potřebnost zákazu pozdravení pokoje, domnívám se, že menším zásahem do základního práva se stejným výsledkem by byl příkaz používat při pozdravení pokoje rukavice. Zároveň je k diskuzi, zda při dodržení nařízení používat dezinfekci rukou je takovéto opatření vůbec potřebné. Stejně tak se domnívám, že obdobného výsledku s menším zásahem do svobody vyznání by dosáhlo opatření příkazující si před žehnáním svčenou vodou, případně i po něm, dezinfikovat ruce. Při poměrování práva na život a zdraví proti svobodě vyznání v tomto konkrétním případě docházím k závěru, že svoboda vyznání byla omezena nepoměrně, neboť pozdravení pokoje i žehnání svčenou vodou jsou záležitostmi kultu a mohou mít v různých náboženstvích velmi zásadní význam, kterého si stát není vědom. Prikazovat církvím a náboženským společnostem, jak mají vést liturgii, je velkým zásahem do autonomie církví, pro který nebyl v tomto případě dán důvod, neboť ochranu zdraví a života osob bylo možné zabezpečit i méně invazivními nástroji.

Pokud jde o omezení návštěv ve zdravotnických zařízeních, jsem toho názoru, že k nepřiměřenému zásahu do svobody vyznání pacientů nedošlo. Jak totiž poukazuje Menke,¹¹² nemocniční kaplani pověřeni k výkonu duchovní služby ve zdravotnických zařízeních na základě Dohody o duchovní péči ve zdravotnictví uzavřené dne 11. 7. 2019 mezi státem, Českou biskupskou konferencí (dále jako „ČBK“) a Ekumenickou radou církví (dále jako „ERC“) měli v době pandemie výhodné postavení.¹¹³ Nemocniční kaplani působí na základě této dohody ve zdravotnických zařízeních zpravidla v pracovněprávním vztahu s daným zařízením, a proto na ně nedopadla omezení týkající se návštěv. V některých zdravotnických

¹¹² MENKE. *Náboženská situace katolické církve v ČR v době Covid-19*, s. 184.

¹¹³ Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví ze dne 11. 7. 2019 uzavřená mezi Českou republikou – Ministerstvem zdravotnictví, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví [online]. [Cit. 16. 8. 2022]. [Dohoda-o-duchovni-peci-ve-zdravotnictvi-11.-7.-2019.pdf \(bcb.cz\)](#).

zařízeních sice byl přístup kaplanů k pacientům i přesto omezen, ale toto omezení trvalo pouze po dobu prvních týdnů pandemie.¹¹⁴ Opatření zakazující návštěvy tak byla omezující hlavně pro pacienty hlásící se k odlišnému náboženství, než nemocniční kaplan působící v daném zařízení. Vhodnost omezení je v případě zákazu návštěv zřejmá, neboť v nemocnicích je nutné udržovat více sterilní prostředí, než v jiných prostorách. Z hlediska potřeby je zákaz návštěv také obhajitelný, jelikož žádaného cíle nebylo možné dosáhnout méně invazivním způsobem. Tento závěr podporuje mimo jiné skutečnost, že sám zdravotnický personál musel dodržovat přísná hygienická opatření, jejichž splnění návštěvníkem by bylo velmi náročné zajistit. V daném případě dle mého názoru převládá ochrana života a zdraví pacientů nad svobodou vyznání, neboť pacienti v nemocnicích jsou zvláště ohroženou skupinou a ti pacienti, kteří vyhledávali duchovní služby, se mohli obrátit na nemocniční kaplany. Je samozřejmé, že službu duchovního jiné církve, než do které pacient náleží, nemusí pacient považovat za dostatečnou, i přesto však může díky nemocničnímu kaplanovi alespoň částečně svou svobodu vyznání realizovat. Z těchto důvodů docházím k závěru, že omezení návštěv v nemocnicích bylo proporcionální a ústavně konformní.

Obdobně jako zákaz návštěv v nemocnicích hodnotím i zákaz návštěv ve věznicích. Na základě Dohody o duchovní službě ve vězeňství uzavřené dne 21. 11. 2013 mezi Vězeňskou službou, ČBK a ERC působí ve věznicích v pracovním poměru s Vězeňskou službou kaplani.¹¹⁵ Přístup kaplanů k vězňům a chovancům tak zůstal díky jejich zaměstnaneckému postavení opatřeními omezujícími návštěvy nedotčen. Věznice jsou místem, kde je z důvodu uzavření velkého osob na jednom místě zvýšené riziko nákazy. Z tohoto důvodu považuji omezení návštěv ve věznicích za opatření vhodné a potřebné. Pro poměrování v kolizi stojících práv můžeme v tomto případě použít podobné argumenty jako u zákazu návštěv v nemocnicích. Zákaz a omezení návštěv ve věznicích tak považuji za ústavně konformní.

¹¹⁴Srov. sestra FRANTIŠKA JANA MAJERČÍKOVÁ, dkl. *Kategoriální pastorační služby nemocným v pandemii (nemocniční kaplani)*. In: Benák, J. (ed.). *Církev a stát 2021, sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2021, s. 33.

¹¹⁵ Dohoda o duchovní službě ve vězeňství ze dne 21. 11. 2013 uzavřená mezi Vězeňskou službou České republiky, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví [online]. [cit. 16. 8. 2022]. spcp.prf.cuni.cz/dokument/dohoda_duchovni_sluzbavezenstvi.pdf

ZÁVĚR

V této práci jsem provedla analýzu opatření omezujících svobodu vyznání v ČR během pandemie Covid-19. Tato opatření měla v průběhu času různou podobu a intenzitu, přesto je však lze rozdělit do tří základních skupin, a to početní omezení bohoslužeb, jiná než početní omezení bohoslužeb a zákaz návštěv v nemocnicích a věznicích.

Bohoslužby byly na začátku pandemie omezovány stejně jako jiné hromadné akce, následně pro ně byla stanovena zvláštní pravidla společně s jinými shromážděními dle zákona o právu shromažďovacím nebo byly vyčleněny i z této kategorie a byly pro ně stanoveny speciální podmínky. Početní restrikce se pohybovaly od úplného zákazu bohoslužeb s účastí lidu, přes stanovení pevného čísla či procenta kapacity míst k sezení, až po stanovení rozestupů mezi účastníky. Dále byly bohoslužby omezeny příkazem užívat ochranu dýchacích cest, dezinfikovat si ruce, po většinu bohoslužby sedět, bohoslužbu zbytečně neprodlovovat či zákazem zpěvu, užívání svěcené vody či pozdravení pokoje. Návštěvy v nemocnicích a věznicích byly buď zakázány úplně, nebo byly omezeny na určitý počet osob, protože však kaplani působí v těchto zařízeních na základě pracovněprávního vztahu, zákazy návštěv na ně nedopadaly.

Není možné jednoduše říct, zda byla covidová opatření v souladu s ústavním pořádkem, či nikoliv. Také je potřeba poukázat na to, že nyní posuzujeme opatření zpětně s vědomím toho, jak se pandemie v čase vyvíjela, tudíž jsme ve výhodnější pozici než vládním představitelé, kteří museli opatřeními pohotově reagovat v reálném čase. Pokud jde o požadavek omezovat svobodu vyznání jen na základě zákona, došla jsem k závěru, že v případě mimořádných opatření vydávaných na základě pandemického zákona tento požadavek splněn byl, stejně jako u mimořádných opatření vydávaných na základě zákona o ochraně veřejného zdraví omezujících počet účastníků na bohoslužbách v prvních měsících pandemie nebo příkazujících používat ochranu dýchacích či dezinfikovat si ruce. Naopak zákonné zmocnění chybělo u krizových opatření vlády a u mimořádných opatření vydávaných na základě zákona o ochraně veřejného zdraví omezujících počet účastníků bohoslužeb v pozdější fázi pandemie, zakazujících zpěv, užívání svěcené vody, pozdravení pokoje nebo příkazujících po většinu bohoslužby sedět a zbytečně ji neprodlovovat.

Za předpokladu naplnění požadavku zákonného zmocnění považuji za proporcionální opatření nařizující užívat ochranu dýchacích cest, dezinfekci, dodržovat rozestupy a zakazující návštěvy v nemocnicích a věznicích. Naopak opatření zakazující zpěv, užívání svěcené vody, pozdravení pokoje, příkazující po většinu bohoslužby sedět a zbytečně ji neprodlužovat dle mého názoru nebyla v souladu s požadavky ústavního pořádku. Proporcionalitu opatření omezujících počet účastníků bohoslužeb je potřeba vždy posuzovat s ohledem na to, jak byla v danou chvíli omezena jiná shromáždění.

Pro komplexní posouzení omezení svobody vyznání v době pandemie Covid-19 by bylo vhodné v budoucnu zpracovat ještě problematiku očkování proti Covid-19 z pohledu výhrady svědomí, kterou jsem s ohledem na rozsah této práce ponechala stranou. Obdobně jsem se nevyjadřovala k oblasti pohřebnictví, kde především na začátku pandemie docházelo k různým praktikám ze strany pohřebních služeb a která se týká spíše oblasti lidské důstojnosti než přímo svobody vyznání.

Byť pevně věřím, že ČR již další vlna Covid-19 nečeká, může tato práce sloužit jako upozornění pro potenciální budoucí omezení základních práv v nestandardních dobách, že základní práva nejsou v takovýchto situacích nijak „pozastavena“ a je potřeba při jejich omezování dbát na postupy stanovené ústavním pořádkem a zákony.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Seznam pramenů

Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví ze dne 11. 7. 2019 uzavřená mezi Českou republikou – Ministerstvem zdravotnictví, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví [online]. [Cit. 16. 8. 2022]. [Dohoda-o-duchovni-peci-ve-zdravotnictvi-11.-7.-2019.pdf \(bcb.cz\)](#).

Dohoda o duchovní službě ve vězeňství ze dne 21. 11. 2013 uzavřená mezi Vězeňskou službou České republiky, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví [online]. [Cit. 16. 8. 2022]. [scep.prf.cuni.cz/dokument/dohoda_duchovni_sluzbavezenstvi.pdf](#)

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod publikovaná pod č. 209/1992 Sb.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech publikovaný pod č. 120/1976 Sb.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech publikovaný pod č. 120/1976 Sb.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 22. 2. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-44/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 3. 2020, č. j. MZDR 10666/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 4. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-2/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 10. 3. 2020, č. j. MZDR 8789/2022-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 11. 5. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-2/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 4. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20598/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 16. 9. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-16/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 17. 4. 2020, č. j. MZDR 16484/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 17. 6. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-8/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 11. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-5/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 11. 2021, č. j. MZDR 14598/2021-3/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 3. 2020, č. j. MZDR 12344/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 5. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-13/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 5. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-3/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 8. 2020, č. j. MZDR 15757/2020-29/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 20. 11. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-28/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 7. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-11/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 9. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-17/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 24. 8. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-14/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 25. 6. 2021, č. j. MZDR 1595/2021-6/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 26. 1. 2022, č. j. MZDR 2901/2022-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 26. 8. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-23/MIN/KAN;

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 3. 2020, č. j. MZDR 13620/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 9. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-25/MIN/KAN;

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 28. 5. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-16/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 29. 6. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-55/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 29. 6. 2021, č. j. MZDR 20029/2021-4/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 3. 7. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-10/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 3. 7. 2020, č. j. MZDR 16214/2020-5/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. 7. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-22/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. 7. 2021, č. j. MZDR 15757/2020-56/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 31. 8. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-15/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 5. 11. 2021, č. j. 14601/2021-27/MIN/KAN

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 5. 11. 2021, č. j. MZDR 14597/2021-4/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 6. 4. 2021, č. j. MZDR 14598/2021-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 7. 6. 2021, č. j. MZDR 14601/2021-18/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 6. 2020, č. j. MZDR 20588/2020-6/MIN/KAN;

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 3. 2020, č. j. MZDR 10519/2020-1/MIN/KAN.

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 25. 6. 2020, č. j. MZDR 15757/2020-25/MIN/KAN.

Mimořádným opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 9. 9. 2020, č. j., MZDR 15757/2020-33/MIN/KAN.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 18/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 41/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 6/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 24/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 2843/18.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Campbell a Cosans proti Spojenému království ze dne 25. 2. 1982, č. 7511/76 a 7743/76.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 9 Ao 22/2021.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 8 Ao 3/2021.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2022, sp. zn. 8 Ao 1/2022.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 4. 2021, sp. zn. 6 Ao 11/2021.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2021, sp. zn. 6 As 114/2020.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Třeboňská výzva kritizuje omezení při bohoslužbách i pohřby lidí s covidem [online]. *christnet.eu*. 20. 3. 2021 [cit. 29. 10. 2022]. [Třeboňská výzva kritizuje omezení při bohoslužbách i pohřby lidí s covidem / Christnet.eu – zpravodajství, názory, teologie, kultura](#)

Usnesení o zrušení mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 11. 3. 2022, č. j. MZDR 8939/2022-1/MIN/KAN.

Usnesení Poslanecké sněmovny č. 113/2022 Sb., o ukončení stavu pandemické pohotovosti.

Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 99/20.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 102/20.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 12. 10. 2020, č. 1021.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 12. 3. 2020, č. 199.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 13. 3. 2020, č. 204.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 14. 12. 2020, č. 1334.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 14. 2. 2021, č. 133.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 15. 3. 2020, č. 215.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 16. 11. 2020, č. 1190.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 16. 10. 2020, č. 1051.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 18. 3. 2020, č. 247.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 21. 10. 2020, č. 1078.

Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 23. 12. 2020, č. 1375.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 25. 11. 2021, č. 1066.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 26. 10. 2020, č. 1102.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 26. 2. 2021, č. 203.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 28. 1. 2021, č. 80.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 11. 2020, č. 1262.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 4. 2020, č. 490.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 9. 2020, č. 958.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 30. 11. 2020, č. 1262.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 995.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 996.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 8. 10. 2020, č. 998.
Usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 12. 3. 2020, č. 194.
Usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 14. 2. 2021, č. 125.
Usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 25. 11. 2021, č. 1065.
Usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 26. 2. 2021, č. 196.
Usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu ze dne 30. 9. 2020, č. 957.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 18. 3. 2021, č. 299.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 23. 12. 2020, č. 1375.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 26. 2. 2021, č. 198.
Usnesení vlády o přijetí krizového opatření ze dne 26. 2. 2021, č. 216.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších prepisů.

Vláda. *Důvodová zpráva k zákonu č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů*, č. 94/2021 Dz.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 39/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů.

Seznam literatury

BISTÁK, R., MÁČAJ, L. Odluka štátu od cirkvi? Limity štátnej moci vo vzťahu k cirkvám vo svetle pandémie koronavírusu. In: BENÁK, J. (ed.) *Církev a stát 2020, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 71-89.

BOBEK, M. Kapitola XIX - Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 EÚLP). In: KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech* [Systém Beck-online]. Praha: C. H. Beck, 2012. [cit. 3. 9. 2022]. [Kapitola XIX: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání \(čl. 9 EÚLP\). Evropská úmluva o lidských právech - Beck-online](#)

HEJČ, D., SVOBODA, T. *Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19*. Praha: C. H. Beck, 2021.

HRDINA, I. A. *Texty ke studiu konfesního práva I. Evropa a USA*. Praha: Karolinum, 2006.

JÄGER, P. Čl. 15 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání. In: WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [Systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. [cit. 12. 9. 2022]. [2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

JÄGER, P. Čl. 16 – Právo svobodně projevat své náboženství a autonomie církvi. In: WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [Systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, [cit. 19. 9. 2022]. [2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

KOSAŘ, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu. *Jurisprudence*. 2008, č. 1, s. 3-19.

MENKE, M. Náboženská situace katolické církve v ČR v době Covid-19. In: MORAVČÍKOVÁ, M. (ed.). *Právna politika a legislativa v oblasti konfesního práva: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie v rámci online medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni*. Trnava: Právnická fakulta TU v Trnave, 2020. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 173-190.

MOROZOVÁ, H. Svoboda vyznání a její limity. *Právní prostor* [online]. 2017. [cit. 27. 8. 2022]. [Svoboda vyznání a její limity | Právní prostor \(pravni prostor.cz\)](#)

NĚMEC, D. Přístup ke svátosti pokání v katolické církvi během první vlny epidemie koronaviru v roce 2020. In: MORAVČÍKOVÁ, M. (ed.). *Právna politika a legislativa v oblasti konfesního práva: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie v rámci online medzinárodného*

vedeckého kongresu Trnavské právnické dni. Trnava: Právnická fakulta TU v Trnave, 2020. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 33-51.

NĚMEC, R. Může covid-19 způsobit konec demokracie, jak ji známe? *Advokátní deník* [online]. 2021. [cit. 2. 10. 2022]. [Může covid-19 způsobit konec demokracie, jak ji známe? - Články - Advokátní deník \(advokatnidenik.cz\)](#)

NĚMEC, R. Právní rozbor prostoru kostela jako prostoru veřejného/soukromého z pohledu platného práva ČR a kanonického práva. In: BENÁK, J. (ed.) *Církev a stát 2020, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 55-63.

Sestra FRANTIŠKA JANA MAJERČÍKOVÁ, dkl. Kategoriální pastorec. Zkušenost pastorační služby nemocným v pandemii (nemocniční kaplani). In: BENÁK, J. (ed.). *Církev a stát 2021, sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2021, s. 32-35.

VANÍČEK, J., VODEHNAL, O. *Krizový zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. [cit. 18. 8. 2022]. [240/2000 Sb. - Krizový zákon: Komentář | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

WINTR, J. K ústavnosti a zákonnosti protiepidemiologických opatření na jaře 2020. *Správní právo*. 2020, č. 5-6, s. 282-297.

SEZNAM ZKRATEK

ČBK	Česká biskupská konference
ČR	Česká republika
ERC	Ekumenická rada církví
ESLP	Evropský soud pro lidská práva